

Turistički resursi Dubrovnika

Stišćak, Suzana

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:347228>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-10**



VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)



zir.nsk.hr



DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA**

Suzana Stišćak

TURISTIČKI RESURSI DUBROVNIKA

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Turistička geografija

Mentor: prof.dr.sc. Miljenko Bilen

Matični broj studenta: 0618611006

Karlovac, lipanj 2015.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Struktura rada	1
2. DUBROVNIK U PROŠLOSTI I SADAŠNJOSTI	2
3. POJAM TURISTIČKIH RESURSA	4
4. TURISTIČKI RESURSI DUBROVNIKA	5
4.1. Prirodni turistički resursi	5
4.1.1. Klimatski turistički resursi	6
4.1.2. Geomorfološki turistički resursi	6
4.1.3. Hidrogeografski turistički resursi	7
4.1.4. Biogeografski turistički resursi	7
4.1.5. Pejzažni turistički resursi	10
4.2. Antropogeni turistički resursi	10
4.2.1. Kulturnopovijesni turistički resursi	11
4.2.2. Etnosocijalni turistički resursi	22
4.2.3. Umjetnički turistički resursi.....	22
4.2.4. Manifestacijski turistički resursi.....	24
4.2.5. Ambijentalni turistički resursi	27
5. RETROSPEKTIVA TURISTIČKOG RAZVOJA DUBROVNIKA	29
5.1. Razvoj turizma do I. svjetskog rata	29
5.2. Razvoj turizma za vrijeme Jugoslavije	29
5.3. Razvoj turizma nakon raspada Jugoslavije	30
5.4. Današnji razvoj turizma	30

6. VRSTE I OBLICI TURIZMA DUBROVNIKA	32
7. PROBLEMI RAZVOJA TURIZMA I PROMETNE DOSTUPNOSTI	37
8. RECEPTIVNI KAPACITETI I TURISTIČKI RAZVOJ	40
9. TURISTIČKO „SUTRA“ DUBROVNIKA (UMJESTO ZAKLJUČKA)	42

ZAHVALA

Srdačno zahvaljujem mentoru, prof.dr.sc. Miljenku Bilenu, na pomoći kod pisanja ovog završnog rada.

Također zahvaljujem svim profesorima i asistentima koji su mi prenosili svoja znanja kroz protekle tri godine.

Hvala i mojim roditeljima koji su me podržavali za vrijeme mog studiranja na Veleučilištu u Karlovcu.

SAŽETAK

U ovom završnom radu obrađena je tema turističkih resursa na konkretnom primjeru Dubrovnika i bliže okolice. Najprije je definirano što su to turistički resursi i kako se dijele, a potom je rečeno ponešto o svakoj vrsti resursa u Dubrovniku. Kada se govori o resursima u Dubrovniku potrebno je napomenuti da su spomenuti resursi slučajno odabrani. U nastavku se govori o Dubrovniku, njegovoj prometnoj povezanosti s emitivnim tržištima i receptivnim kapacitetima u Dubrovniku. Kao zaključak navedena je pretpostavka o budućem razvoju turizma u Dubrovniku.

Ključne riječi: Dubrovnik, turistički resurs, prometna povezanost, receptivni kapaciteti

ABSTRACT

The touristic resources of the city of Dubrovnik and its nearer surroundings is elaborated as a main subject in this final paper. Firstly, it is defined what the touristic resources are, and then it is written something about every type of resource in Dubrovnik. Speaking about the resources in Dubrovnik it is very important to say that the mentioned resources were occasionally selected. Proceeding, it is spoken about Dubrovnik, its traffic connections with emitive markets and receptive capacities in Dubrovnik. The presumption about the touristic development of Dubrovnik is elaborated as a conclusion.

Key words: Dubrovnik, tourist resources, traffic connections, receptive capacities

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog završnog rada su turistički resursi s posebnim osvrtom na turističke resurse Dubrovnika. Tu se misli na grad Dubrovnik zajedno s Elafitskim otocima i bližom okolicom. Cilj rada je definirati turističke resurse, prikazati koji su od tih resursa važni za turizam Dubrovnika, ali također ukazati na probleme prometne povezanosti grada s emitivnim tržištem i osvrnuti se na receptivne kapacitete.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Podaci su prikupljeni iz sekundarnih izvora – iz stručne literature s područja turizma te s Internet stranica Dubrovnika, Državnog zavoda za statistiku i ostalih. Obrađeni su metodom analize, sinteze, kompilacije i deskripcije te statističkom metodom.

1.3. Struktura rada

Završni rad je podijeljen na devet poglavlja. Prvo poglavlje čini uvod u kojem se definiraju predmet i cilj rada, izvori podataka i metode njihova prikupljanja te struktura rada. U drugom poglavlju govori se o Dubrovniku nekad i danas. U trećem poglavlju ukratko su definirani turistički resursi, a u četvrtom poglavlju navedeno je koji su to turistički resursi Dubrovnika. U petom poglavlju prikazan je povijesni razvoj turizma u Dubrovniku. U šestom poglavlju navedene su vrste i oblici turizma na području Dubrovnika. Sedmo i osmo poglavlje odnose se na prometnu dostupnost i raspoložive receptivne kapacitete. Deveto poglavlje je osmišljeno kao zaključak s osvrtom na budućnost Dubrovnika s obzirom na današnje prednosti i nedostatke.

2. DUBROVNIK U PROŠLOSTI I SADAŠNJOSTI

Dubrovnik i njegovo područje obuhvaćaju krajeve najjužnijeg dijela Republike Hrvatske. Grad je sjedište Gradske uprave Dubrovnik i Dubrovačko – neretvanske županije. U sastavu Dubrovnika je područje Dubrovačkog primorja od Neuma do Rijeke Dubrovačke, zatim Rijeka Dubrovačka, Župa Dubrovačka, Konavle s Cavtatom, Elafitski otoci te otoci Mljet i Lokrum.

Dubrovnik je stari grad koji na svojim kamenim strminama postoji već najmanje 14 stoljeća. Prethodio mu je mnogo stariji grad Epidaurum, koji se razvijao na mjestu današnjeg Cavtata. Taj grad je do svoje propasti u 7. st. postojao najmanje deset, a možda i više od 12 stoljeća. U 4. st. srušio ga je veliki potres, dio grada je potonuo u more, gdje leži i danas pod debelim naslagama pijeska. U potpunosti je propao oko 614. g. pod navalom Avara i slavenskih plemena. Preživjelo stanovništvo potražilo je zaklon u naseljima Spilan i Gradac i na otočiću Laus koji je postao prva jezgra starog Dubrovnika.

U prošlosti je Dubrovnik postojao kao Dubrovačka Republika koja je uspješno uspostavila trgovačke veze s Turcima. Temelj gospodarstva činila je posrednička trgovina i pomorstvo. 1667. g. došlo je do potresa u kojem je stradao velik broj Dubrovčana i mnogo je zgrada srušeno. Nedugo nakon potresa izbio je i požar. Dubrovačka Republika definitivno prestaje postojati pojavom Napoleona u 19. st., točnije 1815. g. Prostor Republike postao je dio Austro – Ugarske. Nakon prvog svjetskog rata, propašću Austro – Ugarske, Dubrovnik je postao dio Države Slovenaca, Hrvata i Srba, kasnije Kraljevine Jugoslavije. Godine 1941. postaje dio Nezavisne Države Hrvatske. Godine 1991. za vrijeme Domovinskog rata Dubrovnik je svakodnevno bombardiran, a najteže 6. prosinca. Oštećena je Onofrijeva česma, franjevački i dominikanski samostan, crkva sv. Vlaha, Arhiv, hoteli i mnoge druge zgrade. Sveukupna poslijeratna obnova grada koštala je oko 80 milijuna USD, od čega je iz proračuna Republike Hrvatske osigurano oko 50 milijuna USD, a ostatak iz sredstava ministarstava, Dubrovačko – neretvanske županije, Grada Dubrovnika, UNESCO – a i iz donacija.

Slika 1: Karta Dubrovnika



Izvor: CroLinks, www.crolinks.com (11.03.2015.)

U novijoj povijesti Dubrovnik je središte suvremenih kulturnih i turističkih zbivanja: grad međunarodne smotre vrhunskih dostignuća glazbeno – scenskog stvaralaštva, grad mnogih muzeja i galerija. Prema popisu stanovnika iz 2011. g. ima 42.615 stanovnika.

3. POJAM TURISTIČKIH RESURSA

Resurse možemo definirati kao prirodna ili antropogena dobra koja se mogu gospodarski iskoristiti (valorizirati). Oni su dio cjeline razvoja nekog gospodarskog područja, odnosno regije ili zemlje u cjelini, a bogatstvo resursima komparativna je prednost u gospodarskom razvoju. No mnoge zemlje čak i s oskudnim resursima postižu visok stupanj gospodarskog, ali i ukupnog razvoja zahvaljujući dobro razvijenom prometu robe ili uspješnom uklapanju u svjetsku podjelu rada i međunarodnu trgovinu. U samom razvoju turizma je ipak malo drugačije. Nema razvoja turizma na nekom području, pa makar i ograničenog značenja, ako to područje ne posjeduje neki prirodni ili antropogeni resurs visokog stupnja privlačnosti koji svojim karakteristikama može privući određeni segment turističke potražnje te omogućiti turističku i ekonomsko – turističku valorizaciju. Kvalitetan prostor u turizmu sa svojim prirodnim i antropogenim resursima je značajan element turističke ponude, pa prema tome ima svoju točno utvrđenu ekonomsku, odnosno turističko – tržišnu vrijednost koja se temelji na atraktivnim svojstvima i karakteristikama postojećih resursa. Ukoliko neki resurs ne privlači turiste, on je samo prirodni element ili faktor koji u turizmu nema nikakvo značenje.

4. TURISTIČKI RESURSI DUBROVNIKA

Mnogi znanstvenici i stručnjaci ne dijele turističke resurse jednako već koriste različita grupiranja, metode i nazive. Većina ih dijeli prema njihovom nastanku u dvije skupine: PRIRODNE i ANTROPOGENE.

4.1. Prirodni turistički resursi

Prema zadovoljavanju čovjekovih turističkih potreba, prirodni resursi u pravilu imaju rekreativna svojstva, odnosno utječu na fiziološke funkcije čovjeka (osvježenje, oporavak, odmor). Prema osnovnim obilježjima dijele se na: geomorfološke, klimatske, hidrogeografske, biogeografske i pejzažne.

Tablica 1: Podjela prirodnih turističkih resursa

Prirodni (biotropni) turistički resursi	
Geomorfološki	planine, planinski lanci, vulkani, klisure, kanjoni, pećine, špilje, polja u kršu, krški oblici (vrtače, škrape...)
Klimatski	ekvatorijalna klima, tropska klima, umjereno tople klime, umjereno svježije klime, planinski tip klima, hladna klima, polarna klima
Hidrogeografski	oceani, mora, jezera, rijeke, podzemne rijeke, termalne vode, gejziri
Biogeografski	flora i fauna
Pejzažni	planinski pejsaži, nizinski ili pejsaži relativno niskog reljefa, primorski pejsaži

Izvor: Bilen, M., Turizam i prostor, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006.

4.1.1. Klimatski turistički resursi

Povoljna klima jedan je od najvažnijih čimbenika turističke privlačnosti nekog mjesta, regije ili veće prostorne cjeline. Po intenzitetu djelovanja, klima je komplementarni turistički resurs, ali može i samostalno djelovati na privlačenje turista, obzirom na njena rekreativna svojstva. Jedni tipovi klime djeluju pozitivno na organizam i cjelokupno raspoloženje čovjeka, na njegove fizičke i psihičke funkcije, a drugi negativno i destimulativno. Iz tog razloga čovjek za svoj odmor traži ona područja u kojima će biti dobre volje, opušten i raspoložen, odnosno područja u kojima će se fizički dobro osjećati.

Prostor Dubrovnika i okolice karakterizira **sredozemna** ili **mediteranska klima**, s blagim i vlažnim zimama te vrućim i sparnim ljetima (prosječno 2.600 sunčanih sati). Prosječna godišnja količina oborina je 1.250 mm, temperatura zraka 17°C, a ljetna temperatura mora 21°C. Prosječna ljetna temperatura zraka je 25°C, koju ublažava blagi maestral. Tijekom hladnijih mjeseci uobičajeno pušu bura i jugo. Zahvaljujući obilježjima ove klime turizam Dubrovnika je cjelogodišnji, bez izražene sezonalnosti.

4.1.2. Geomorfološki turistički resursi

Pod geomorfološkim resursima podrazumijevaju se sve reljefne raznolikosti i bogatstva površinskih i podzemnih oblika zemlje nastalih kao rezultat djelovanja endogenih pokreta i egzogenih modeliranja.

Reljef ima vrlo važnu ulogu u oblikovanju naselja, a također određuje način gospodarske valorizacije prostora i prometnu valorizaciju, utječe na klimu, biljni i životinjski svijet, na raspored stanovništva, na način života i dr.

U turizmu reljefni oblici i geomorfološke pojave imaju značajnu ulogu u oblikovanju turističke ponude, ali i u izgradnji brojnih receptivnih kapaciteta, komunalne i druge infrastrukture. Nisu svi oblici reljefa jednako privlačni i ne mogu se jednako valorizirati, što ovisi o njihovim karakteristikama i svojstvima, ali i o brojnim drugim obilježjima sredine u kojoj se nalaze.

Na prostoru Dubrovnika nema geomorfoloških turističkih resursa već su oni karakteristični za okolna mjesta u koja se mogu organizirati jednodnevni izleti (npr. Konavosko polje).

4.1.3. Hidrogeografski turistički resursi

Uz klimu, hidrogeografski elementi su najprivlačniji čimbenici suvremenog turizma, bez obzira o kojerm je obliku i vrsti turizma riječ. Voda je prije svega preduvjet opstanka čovjeka, biljnog i životinjskog svijeta, prostori uz vodu najpovoljnije su lokacije za život ljudi i izgradnju naselja. Vodene površine također omogućuju jeftin i jednostavan transport i prometnu povezanost. Vode su izvor biljnog i životinjskog svijeta, minerala i ruda, ali ovdje prije svega treba naglasiti da su vode zbog svojih klimatskih i drugih karakteristika izvanredno povoljne za razvoj turizma. Vode u turizmu imaju uglavnom rekreativna, ali i estetska svojstva privlačnosti. Uglavnom djeluju komplementarno u kombinaciji s klimom. Njihov pozitivan učinak pri različitim aktivnostima u vodi i na vodi vidi se u poboljšanju cirkulacije krvi, smanjenju tjelesne topline i drugog.

Vode na Zemlji se dijele na: vode na kopnu i svjetska mora, a vode na kopnu se još dijele na tekućice (rijeke i potoke), stajaćice (jezera i bare) te podzemne vode.

Jezero Mrtvo more je maleno jezero na otoku Lokrumu povezano s morem, pogodno za kupanje djece i neplivača.

4.1.4. Biogeografski resursi

Biogeografski resursi, odnosno flora i fauna, imaju posebno značenje za proizvodnju hrane i sirovina za industrijsku preradu, ali i za usmjeravanje turista i turističku valorizaciju nekog prostora.

Flora ili biljni svijet nalazi se na gotovo svim područjima zemlje, pa i u vodama, pustinjama, na visokim planinama i u polarnim predjelima.

Razlikuju se **prirodne** i **kulturne** biljke. Prirodne biljke ovise isključivo o ekološkim uvjetima područja u kojem uspijevaju, a kulturne biljke su one pri čijem nastajanju, održavanju, iskorištavanju i širenju najveće značenje ima čovjek, odnosno njegovo znanje i trud.

Od biljnog svijeta na području Dubrovnika i okolice spomenut će se Arboretum Trsteno, botanički vrt na Lokrumu, park Gradac i Bogišićev park.

Arboretum je samostalni prostor ili dio botaničkog vrta u kojem se uzgaja drveće i grmlje u znanstvene, ornamentalne i uzgojne svrhe.² **Arboretum Trsteno** okružuje palaču obitelji Gučetić. Taj park i ljetnikovac zajedno s Neptunovom fontanom, koja je središnja točka tog kompleksa, jedno su od najromantičnijih mjesta čitave istočne jadranske obale. Arboretum zauzima prostor od 25 ha na kojem objedinjuje vegetaciju šume hrasta medunca, alepskog bora i čempresa, vegetaciju makije i priobalne stijene.

Slika 2: Arboretum Trsteno



Izvor: Turistička zajednica grada Dubrovnika, www.tzdubrovnik.hr (13.03.2015.)

Botanički vrt na Lokrumu osnovan je 1959. g. U njemu se mogu vidjeti endemične tropske i suptropske biljke i i druge vegetacije podrijetlom iz Australije i Južne Amerike. Vrt sadrži ukupno oko 800 vrsta biljaka. Prve su vrtove posadili benediktinci u XI. st. kada su započeli i s unošenjem nekih ukrasnih drvenastih vrsta.

¹ Op. cit. Galičić, V.: Leksikon ugostiteljstva i turizma, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija, 2014., str. 45

Slika 3: Botanički vrt na Lokrumu



Izvor: Dubrovnik Photo Gallery, www.dubrovnikphotos.com (13.03.2015.)

Park Gradac je najstariji među „austrijskim“ parkovima Dubrovnika. Ovaj prostor čije je uređenje započelo još 1898. g. postao je pozornica Držićevim pastoralama, Kanavelićevim tragikomedijama i Goetheovim tragedijama.

Slika 4: Park Gradac



Izvor: Dubrovnik Secrets, www.dubrovnik-secrets.com (13.03.2015.)

Bogišićev park zauzima površinu od 4.937 km², od čega je 1.230 km² prirodni travnjak. Naziv je dobio prema Dubrovčaninu Baltazaru Bogišiću. Otvoren je za javnost davne 1913. g., povodom čega je postavljena i kamena ploča na ulazu u park. U njemu se nalazi gusti sklop stabala, pretežito borova i čempresa, 38 oleandera i 156 agava.

Ovaj park je nekoliko puta uništen. Prvi puta za vrijeme Prvog svjetskog rata, nakon čega je obnovljen. Po završetku Drugog svjetskog rata park je u potpunosti uništen od strane talijanske okupacijske vojske. Danas se za ovaj park nitko ne skrbi kako treba.

Fauna ili životinjski svijet ima višestruko značenje za čovjeka, od ishrane i odijevanja do korištenja životinja kao vučne snage. Bogatstvo divljači u šumama i riba u vodama u turizmu stvara mogućnosti za sportsko – rekreativne i zabavne manifestacije, kao što su lov, ribolov, jahanje, fotosafari i sl.

4.1.5. Pejzažni turistički resursi

Pejzaž u turizmu su različiti prirodni i antropogeni resursi određenog prostora. Pejzaž tvore tri geografska elementa: **sastav tla i geomorfološki oblici, vegetacija te čovjek i njegov utjecaj na pejzaž.**

Ljudi su značajne površine u prirodi preinačili zbog svojih potreba, posebno kad je riječ o prostoru pogodnom za agrarnu valorizaciju i šumskim površinama. Prirodni se pejzaži mogu razvrstati u tri skupine: **planinski, nizinski (pejzaži relativno niskog reljefa) i primorski** (npr. Dubrovnik!)

4.2. Antropogeni turistički resursi

Antropogenim resursima se smatraju sve pojave, objekti, procesi i događaji koji kod čovjeka stvaraju potrebu za kretanjem kako bi zadovoljio svoje kulturne potrebe. To su sadržaji koje su stvorili narodi ili etničke skupine u davnoj ili bliskoj prošlosti. Dije se na kulturnopovijesne, etnosocijalne, umjetničke, manifestacijske i ambijentalne.

Tablica 2: Podjela antropogenih turističkih resursa

Društveni (antropogeni ili atropični) turistički resursi	
Kulturnopovijesni	sačuvani ostaci prošlih civilizacija i njihova tehnološka dostignuća, spomenici, urbanističke cjeline, umjetnička ostvarenja
Etnosocijalni	materijalna i duhovna kultura jednog naroda: narodne igre, pjesme, običaji, narodne nošnje, rukotvorine, kulinarske vještine, mentalitet
Umjetnički	muzeji, galerije, zbirke, knjižnice, spomenici iz povijesnog i kulturnog razvoja; dostignuća u arhitekturi, likovnoj, glazbenoj i kazališnoj umjetnosti
Manifestacijski	ustanove koje organiziraju obrazovne i obrazovno – rekreacijske aktivnosti ili manifestacije
Ambijentalni	manje ili veće prostorne cjeline koje je stvorio čovjek svojim radom i umijećem – zračne luke, morske luke, hidroelektrane, trgovi, bulevari i drugi urbani prostori

Izvor: Bilen, M., Turizam i prostor, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006.

4.2.1. Kulturnopovijesni turistički resursi

Osnovni motivi za posjet kulturnopovijesnih resursa su njihova raritetnost i razina umjetničke vrijednosti, njihovo povijesno značenje, estetske i druge vrijednosti.

Obrazovna struktura suvremenih turista sve je veća pa mnogi, uz odmor i rekreaciju, žele zadovoljiti svoje kulturne potrebe, odnosno upoznati, doći u doticaj i doživjeti ljude i sredinu u kojoj privremeno borave. Turisti odabiru destinaciju bogatu kulturnopovijesnim resursima te zbog njihovog estetskog stupnja i znamenitosti. Ovi resursi rijetko samostalno djeluju na privlačenje turista, osim ako imaju visok

stupanj atraktivnosti i znamenitosti. U obogaćivanju ukupne turističke ponude imaju pak veliko značenje kao komplementarni motiv privlačenja turista.

4.2.1.1. Dubrovačke gradske zidine

Gradske zidine su jedan od najmonumentalnijih fortifikacijskih spomenika u Europi, duljine 1.940 metara.

Slika 5: Dubrovačke gradske zidine



Izvor: Hrvatska turistička zajednica, www.croatia.hr (09.02.2015.)

Izgrađene su radi sigurnosti Grada i Republike i očuvane su do današnjih dana u funkcionalnom stanju. Grad Dubrovnik u potpunosti je opasan zidinama i utvrdama, uključujući i staru gradsku luku. Povijest ovih zidina seže duboko u rani srednji vijek. Opseg današnjih utvrda potječe iz XIV. stoljeća, a vanjski oblik bastiona, kula, revelina, preziđa, puškarnica i tvrđava nastajao je i stilski se određivao kroz dva duga dubrovačka zlatna razdoblja od pada Carigrada 1453. g. do velikog potresa 1667. g. Spomenuti potres nije ih mnogo oštetio. U paralelogramu kojeg tvore ove zidine izdvajaju se četiri kule: Minčeta na najvišem sjeverozapadnom kopnenom uglu grada, Revelin, Sveti Ivan s morske, jugoistočne strane i Bokar. Zidine su na pojedinim mjestima visoke 22 m. Debljina zidina s kopnene strane je od 4 do 6 m, a s morske strane 1,5 do 3 m. S kopnene strane pred glavnim zidom je predziđe s deset

polukružnih bastiona, a pred njima je u prošlosti bio i jarak. Glavni zid ima četrnaest četverouglastih kula, dvije okrugle kule, dvije ugaone utvrde i četiri bastiona. Postoje tri ulaza na gradske zidine: na Stradunu kod vrata od Pila, kod Tvrđave sv. Ivana i kod Tvrđave sv. Luke.

Cijena pojedinačnih i grupnih ulaznica za odrasle je 100,00 kn, a za djecu od 5 i mlade do 18 godina 30,00 kn (ulaznica vrijedi i za tvrđavu Lovrjenac). Cijena pojedinačnih ulaznica za studente, novinare, vojnike HV – a, policajce i invalide je također 30,00 kn, kao i za sve stanovnike Dubrovačko – neretvanske županije koji ulaznicu kupuju na nekom od ulaza na zidine. Sve škole Županije imaju besplatan ulaz na zidine.

4.2.1.2. Grob i spomenik Ivana Gundulića

Ivan Gundulić bio je najznačajniji predstavnik baroknog stvaralaštva. Njegova najpoznatija djela su: *Suze sina razmetnoga*, *Dubravka* i *Osman*.

Kad se govori o grobnici Ivana Gundulića, treba reći da postoje čak dvije grobnice. Prva, neautentična, u crkvi dominikanaca, a druga, prava, a i skromnija, nalazi se u crkvi franjevac. Posredni dokaz da se pjesnikov grob nalazi pod oltarom te crkve nalazi se u oporuci Gundulićeve majke koja je 1617. g. oltar spomenula kao mjesto „gdje se mi kopamo“. U crkvi dominikanaca, u kojoj se nalazi neautentična Gundulićeva grobnica, zapravo se nalaze grobovi njegovih predaka. Kada je Gundulić umro, bio je toliko mladolik da ga je svećenik pomladio za punih deset godina. U knjige je tada zapisano da je Gundulić umro u dobi od četrdeset godina, a zapravo je imao pedeset godina.

Pjesnikova rodna kuća nalazila se u starom dijelu današnje ulice Lučarice, ali danas je više nema.

1892. g. kipar Ivan Rendić izradio je Gundulićev spomenik na današnjoj Gundulićevoj poljani. Spomeniku se najbolje može prići spuštajući se preko monumentalnih stepenica u obliku školjke.

Slika 6: Spomenik Ivana Gundulića



Izvor: The best in Croatia, www.thebestincroatia.info (12.02.2015.)

Na postolju spomenika nalaze se četiri plitka reljefa koji predstavljaju ključne epizode *Osmana*. Prema zapadnoj strani uklesan je prizor iz osmog pjevanja u kojem se prikazuje meditacija starca Ljubdraga o Dubrovniku koji se simbolizira na prijestolju dok mu se sa strane približavaju krilati zmaj (Turska) i lav (Venecija). Na južnoj strani uklesan je prizor iz jedanaestog pjevanja koji prikazuje svećenika Blaža koji blagoslivlja kršćansku vojsku pred bitku na Hoćimskom polju. Na trećem reljefu uklesan je prizor iz devetog pjevanja u kojem Sunčanicu silom odvođe u sultanov harem, a na četvrtom reljefu je uklesan lik poljskog kralja Vladislava na konju nakon pobjede nad Turcima. Ivana Gundulića je Rendić prikazao u odjeći trgovca kako se u galantnoj pozi sprema na menuet i gleda prema ulici gdje se dječak Dživo Gundulić zvan Mačica prije više od četiri stotine godina počeo igrati na dubrovačkom pločniku u ulici Lučarica.

4.2.1.3. Dom i skulptura Marina Držića

Od svih Dubrovačkih prostora, jedan je posebno povezan s Marinom Držićem. Radi se o malenoj kućici naslonjenoj na Crkvu od Domina, crkvu nad kojom su Držićevi od davnina imali protektorat i gdje je Marin Držić jamačno i živio. U toj malenoj zgradi danas djeluje Dom Marina Držića, institucija koja se dugo rađala i koju je osnovao suvremeni dubrovački komediograf i romanopisac Feđa Šehović. To je jedini književni muzej u Hrvatskoj. Iako nosi naziv Držićeva doma, ova kuća to nije. Držić je doma na svakom dubrovačkom trgu i prirodnoj pozornici gdje se izvode njegove komedije.

Osim institucije koja nosi naziv njegova doma, Držić u Dubrovniku ima i svoju skulpturu koju je izradio Ivan Meštrović. Budući da se ta skulptura nekima nije sviđala, dobar dio svog vijeka, od 1967. g. do nedavno provela je u Umjetničkoj galeriji stotinjak metara od istočnih gradskih vrata. Danas je skulptura premještena na Lapad, u hotelski grad Dubravu u Babinu kuku, a odljev skulpture ukrašava atrij nekadašnjeg Bundićeva kazališta koje nosi Držićevo ime. Skulptura je smještena točno ondje gdje je 1551. g. na prvom katu, u Vijećnici koje više nema jer je stradala u požaru 1816. g., izvedena njegova najbolja komedija *Dundo Maroje*.

Slika 7: Skulptura Marina Držića



Izvor: Slobodna Dalmacija, www.slobodnadalmacija.hr (13.02.2015.)

Marin Držić je dijelio sudbinu s jednim od svojih likova, starcem Stancem. Naime, obojica su bili stranci u svom gradu. Držića su za života sugrađani optuživali da je plagijator, a kad je umro, nije im trebalo dugo da ga zaborave. O njemu se uvijek pisalo s averzijom, njegovu djelu se sudilo s nerazumijevanjem.

Držićeve kosti leže pod najelegantnijom crkvom Venecije, pod Bazilikom svetih Ivana i Pavla, gdje o tome svjedoči i dvojezična ploča koja obilježava taj više od pola tisućljeća stari grob.

4.2.1.4. Knežev dvor

Knežev dvor je najvažnija javna zgrada u starom Dubrovniku, jedan od najznačajnijih spomenika profane arhitekture na hrvatskoj obali. Nekad je bio sjedište vlade, prostor u kojem je za svog jednomjesečnog mandata boravio knez. U prizemlju su bili državni uredi, notarijat i dio državnog arhiva, dok su se najvažniji spisi čuvali u katedrali. U Kneževom dvoru smješten je najslavniji klasični dubrovački muzej s

ambijentalno postavljenim dvoranama s antiknim namještajem i uporabnim predmetima, kao i slikama pretežito talijanskih i domaćih majstora. Muzej ima numizmatičku zbirku Dubrovačke Republike, zbirku oružja i predmete ljekarne „Domus Christi“ iz 15. st.

Slika 8: Knežev dvor



Izvor: Turistička zajednica grada Dubrovnika, www.tzdubrovnik.hr (16.02.2015.)

Gradnju Kneževa dvora započeo je 1435. g. Onofrio di Giordano de la Cava, nakon kojeg je nastavio Michelozzo, a završili su ga, navodno zbog štednje, domaći majstori. To je zapravo gotička palača s renesansnim i baroknim rekonstrukcijama.

4.2.1.5. Palača Sponza

Palača Sponza najstariji je dubrovački multimedijalni objekt. Pravokutnog je tlocrta, s prednjim hladovitim trijemom i unutarnjim dvorištem. Zgrada je sagrađena 1520. g. u gotičko - renesansnom stilu i pretežno je bila carinarnica. U prizemlju su se nekad nalazili ured za procjenu i skladišta te kovnica novca, na prvom katu dvorana za

sastanke i literarne akademije. Na prvom katu se nekada također nalazila učionica stare dubrovačke gimnazije, a danas je tamo smještena čitaonica Državnog arhiva. U drugoj polovici 16. st. u palači je osnovana skupina dubrovačkih pjesnika *Akademija složnih* koja je bila prva institucija književnog života u Hrvatskoj.

Danas u palači djeluje jedna od najvažnijih kulturnih ustanova Dubrovnika. Ondje je u cjelosti prenesen državni arhiv, a skuplja se i sva novija arhivska građa iz 19. i 20. stoljeća. Državni arhiv je najbogatiji i najuređeniji arhiv u Hrvatskoj i izvor bez kojeg se ne može zamisliti suvremeno proučavanje dubrovačke prošlosti. Najstarija samostalna isprava ovog arhiva potječe iz 1022. g., a arhivske knjige sa sukcesivno unošenim ispravama i spisima vode se od 1278. g. Službeni jezici kojima je pisana dokumentacija ovog arhiva su latinski i talijanski, ali ima mnogo spisa i na hrvatskom jeziku, pisanih latiničnim ili ćiriličnim pismom. Arhivom su se služili najznamenitiji povjesničari, poput Ivana Matijaševića, Ivana Kukuljevića, Cvite Fiskovića i mnogih drugih. Arhiv nije otvoren za turiste. U Sponzi se nalazi i spomen soba poginulim dubrovačkim braniteljima u kojoj se nizom slika i dokumenata prikazuje obrana grada u vrijeme agresije jugoslavenske vojske 1991. i 1992. g.

U atriju Sponze na luku na kojem je nekoć visjela vaga nalazi se natpis na latinskom jeziku koji glasi: „Naši utezi ne daju da se vara i bude prevaren. Kad mjerim robu, mene mjeri sam Bog!“ Na tom luku s vagom iskazan je osjećaj svjetskog teatra u kojem postoji jedan jedini gledatelj, Bog, ali postoji i onaj drugi zemaljski nadziratelj, kojeg zastupa vaga.

Slika 9: Palača Sponza



Izvor: Turistička zajednica grada Dubrovnika, www.tzdubrovnik.hr (18.02.2015.)

4.2.1.6. Dubrovačka katedrala

Na spomen Katedrale nameću se dvije asocijacije. Jedna je povezana uz predaju o zavjetu engleskog kralja Rikarda Lavljeg Srca, a druga uz bogatstvo njene riznice koja je svjedočila o besprijekornom ugledu dubrovačkog zlatarstva od XI. do XVIII. stoljeća i umjetničkom blagu Republike. Toga svjesni, Dubrovčani su u to vrijeme osiguravali bogatstvo pohranjeno u Katedrali s trima ključevima. Jednoga je čuvao knez, drugog biskup, a trećeg tajnik Republike, no samo su se na istovremeni okretaj sviju ključeva vrata riznice otvarala pred posjetiteljima.

Stara, romanička katedrala građena od XII. do XIV. stoljeća nalazila se na istom mjestu gdje i današnja, a za njenu je izgradnju velikim dijelom zaslužan već spomenuti engleski kralj Rikard Lavljeg Srca. Vraćajući se iz III. križarskog rata 1192. g. i jedva preživjevši brodolom kod otoka Lokruma zavjetovao se pokloniti gradu u kojem kroči na tlo dukate za izgradnju velike crkve. Ta raskošna romanička bazilika s kupolom u potpunosti je stradala u potresu 1667. g.

Slika 10: Katedrala



Izvor: Hrvatska turistička zajednica, www.croatia.hr (18.02.2015.)

Današnju katedralu započeo je graditi Paolo Andreotti 1672. g., a završio ju je Ilija Katičić 1713. g. U unutrašnjosti ove trobrodne crkve s kupolom niz je vrijednih oltara s naznakama kasnog baroka, a posebnu fascinaciju izazivaju umjetnički radovi velikog Tiziana i njegove radionice iznad glavnog oltara.

Osim što je primjer bogate dubrovačke povijesti i umjetnosti, Dubrovačka katedrala je i arheološko nalazište. Radeći na oštećenjima nastalima 1979. g. uslijed potresa, arheolozi su naišli na ostatke još jedne katedrale, starije od one romaničke. U toj katedrali vidljive su drevne freske i izvađeni su elementi nekih zanimljivih kamenih spomenika. Njen smještaj u VII. stoljeće upućuje da je Dubrovnik već tada bio izgrađena urbana cjelina te pomiče vrijeme postanka ovoga grada. Prilikom posjeta Katedrali svaki turist bi trebao razgledati Riznicu katedrale u kojoj je

pohranjen dubrovački relikvijar, ali i čitav niz spektakularnih predmeta od najskupocjenijih materijala.

4.2.1.7. Crkva svetog Vlaha

Crkva svetog Vlaha jedan je od najljepših sakralnih objekata u Dubrovniku, sagrađena 1715. g. u stilu kićenog venecijanskog baroka. Nalazi se na Trgu od Luže, a ispred njenog pročelja nalazi se Orlandov stup. Gradio ju je od 1706. g. venecijanski graditelj Marino Gropelli prema zahtjevu dubrovačkog Senata koji je želio novu crkvu na mjestu stare, romaničke iz 14. st. Ta je crkva prvo oštećenje doživjela u potresu, a za vrijeme požara 1706. g. u potpunosti je nestala. Preživio je samo srebrni kip sv. Vlaha. Nakon godina provedenih u crkvi sv. Nikole na Prijekome, od 1715. g. kip je na istome mjestu, u crkvi koja nosi njegovo ime. Taj kip predstavlja jednu od najznačajnijih skulptura u Dubrovniku, a iz makete koju svetac drži u ruci iščitava se nekadašnja arhitektura grada.

Slika 11: Crkva sv. Vlaha



Izvor: Turistička zajednica grada Dubrovnika, www.tzdubrovnik.hr (18.02.2015.)

4.2.2. Etnosocijalni turistički resursi

Etnosocijalni turistički resursi obuhvaćaju mnoštvo materijalne i duhovne kulture nekog naroda, poput narodnih igara, pjesama, običaja, narodnih nošnji i drugog. Radi se o posebnoj grupi atraktivnosti koja ima turističku vrijednost i može imati značajnu ulogu u privlačenju turista. Etnosocijalni resursi daju identitet, odnosno specifična obilježja nekoj etničkoj skupini ili naciji, a turistima se prezentiraju neposrednim kontaktom, na različitim mjestima i situacijama, ali i organiziranjem manifestacija različitog karaktera. Takvi resursi mogu poslužiti i u kreiranju interijera ugostiteljskih objekata i drugih smještajnih kapaciteta, u oblikovanju prostornog uređenja cjeline ili dijelova turističkih mjesta, u kreiranju suvenira te u stvaranju vlastitog identiteta na tržištu ponude.

Turističkom valorizacijom ove skupine resursa kod turista se stvara dobra osnova za mijenjanje negativnih stavova i predrasuda o karakteristikama nekog naroda ili etničkih skupina, ali su ti resursi i dobra osnova za očuvanje i bolje vrednovanje vlastitog identiteta.

U etnosocijalne turističke resurse Dubrovnika mogu se ubrojiti Dubrovačke ljetne igre, narodne nošnje i materijalna kultura tog prostora.

4.2.3. Umjetnički turistički resursi

Među umjetničke resurse spadaju spomenici iz povijesnog i kulturnog razvoja nekog naroda, ali i suvremena dostignuća u arhitekturi, likovnoj, glazbenoj i kazališnoj umjetnosti. Ovisno o stupnju atraktivnosti, umjetnički resursi su uglavnom dopunska ponuda u turizmu, osim u obliku manifestacija, kada djeluju samostalno na privlačenje turista.

Osim što je njegovao graditeljstvo i skulpturu, Dubrovnik je njegovao i slikarstvo, premda je od bogatstva umjetničkih djela ostalo vrlo malo. Mnoga vrijedna djela nestala su u požarima i potresima, u pljačkama, haranjima i razaranjima tijekom stoljeća. Po onome što je ostalo sačuvano do današnjih dana vidljivo je da je

Dubrovnik imao velike slikare, umjetnike izuzetnog talenta i umijeća. Već u 14. st. u Dubrovniku radi nekoliko stranih slikara, pretežito iz Italije, koje je vlada pozvala da oslikaju dvorane Velikog vijeća, katedralu i druge crkve. Uz strane slikare već se tada javljaju i domaći majstori, a od sredine 15. st. u Dubrovniku već cvjetaju domaće

slikarske radionice koje se spominju u arhivskim dokumentima, kao i njihovi radovi, premda od mnogih danas nema nijednog sačuvanog djela.

4.2.3.1. Kulturno – povijesni muzej

Začeci Kulturno – povijesnog muzeja sežu u 1872. g. kada je utemeljen Domorodni muzej koji je u svom fundusu imao i manju skupinu umjetnina kulturno – povijesnog obilježja. Sustavnije skupljanje građe započelo je nakon Drugog svjetskog rata zalaganjem kustosa i prvog voditelja Kulturno – povijesnog odjela, zaslužnoga za smještanje zbirke u Knežev dvor i njezin prvi ambijentalni postav, koji je otvoren za javnost 1950. g. S vremenom je zbirka prerasla u zasebni odjel Dubrovačkog muzeja, a potom u Kulturno – povijesni muzej kao sastavnicu Dubrovačkih muzeja.

Fundus muzeja čini građa izrazite kulturno – povijesne i umjetničke vrijednosti, s oko deset tisuća predmeta nastalih u vremenskom rasponu od kraja 15. do početka 20. st. Stalni postav u Kneževu dvoru prezentira umjetničku i povijesnu baštinu ponajviše posljednjeg razdoblja Dubrovačke Republike. Ujedno dočarava autentičan prostor povijesnoga događanja predstavljajući državne kancelarije, sudnicu i zatvore u prizemlju te kapelicu, reprezentativne salone i knežev stan s radnom sobom, središnjim prostorom i spavaćom sobom na katu.

4.2.3.2. Folklorni ansambl „Lindó“

Prva audicija FA „Lindó“ održana je 1964. g., a od tada do danas kroz ansambl je prošlo više od tri tisuće članova. Članovi plešu u originalnim nošnjama neprocjenjive vrijednosti, kojih u fundusu ima oko 1.500. Njihovo prvo gostovanje zabilježeno je 1966. g. kada se išlo u Italiju. U svojoj povijesti Lindó je uspješno prenosio ime Dubrovnika i Hrvatske Italijom, Njemačkom, Grčkom, Velikom Britanijom, SAD – om, Japanom i po još mnogo zemalja. U francuskom gradu Dijonu 1973. g. Lindó je osvojio zlatnu kolajnu za ples i zlatnu ploču za izvođenje narodne glazbe, čime je uvršten među najbolje folklorne ansamble Europe.

4.2.3.3. Pomorski muzej

Pomorski muzej u Dubrovniku osnovan je 1949. g. na inicijativu Jadranskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (danas HAZU), a od 1987. g. nalazi se u sastavu Dubrovačkih muzeja. Glavni dio fundusa nastao je brojnim donacijama dubrovačkih građana Domorodnom muzeju u prvoj polovici 20. st. i predmetima s izložbe „Dubrovačko pomorstvo kroz vjekove“, koja je bila postavljena 1941. g.

Muzej je od 1952. g. smješten na prvom i drugom katu Tvrđave sv. Ivana. Sustavno prikuplja, obrađuje, izlaže i objavljuje muzejsku građu iz pomorske prošlosti dubrovačkog kraja, još od antičkih vremena. Danas raspolaže fundusom s više od pet tisuća predmeta u petnaestak zbirki. U stalnom postavu otvorenom 1986. g. postavljeno je više od sedamsto predmeta u okviru nekoliko tematskih cjelina. Muzej također ima bogatu knjižnicu s više od jedanaest tisuća naslova stručne pomorske i srodne literature.

Od 1998. g. Muzej je član Udruženja mediteranskih pomorskih muzeja, kojem je sjedište u Barceloni. Po raznovrsnosti i vrijednosti građe koju posjeduje jedan je od vodećih muzeja pomorske tematike u Hrvatskoj i najbolje mjesto za upoznati bogatu dubrovačku pomorsku baštinu.

4.2.4. Manifestacijski turistički resursi

Kulturne i druge manifestacije imaju edukativno – odgojnu funkciju, ali i značajno povećavaju stupanj atraktivnosti turističkog mjesta, regije ili zemlje u cjelini te obogaćuju sadržaj boravka i stvaraju mogućnosti za veću potrošnju turista. Manifestacije nisu osnovane radi turizma, ali turizam značajno utječe na njihov postanak, razvoj, vrijeme održavanja i kvalitetu.

Manifestacije prema vrsti možemo podijeliti na **kulturne, umjetničke, folklorne, viteške i povijesne igre, sportske, zabavne, poslovne te kongresne ili stručne manifestacije ili skupove**. Njihov stupanj privlačnosti određen je vrstom i značenjem priredaba, mjestom i vremenom održavanja. U turizmu su najviše posjećene manifestacije zabavnog i sportskog karaktera.

U Dubrovniku su značajne Festa svetog Vlaha, Dubrovačke ljetne igre, Dubrovački simfonijski orkestar i mnoge druge manifestacije.

4.2.4.1. Festa svetog Vlaha

O odnosu Dubrovčana prema ovom svecu govore stari ljetopisi Rastić, Ranjina i Anonim. Prema tim ljetopisima, sveti Vlaho je spasio Dubrovčane najvjerojatnije u 10. stoljeću kada su se Mlečani usidrili u Gruži i pod Lokrumom s izlikom da žele nabaviti nešto vode i hrane. Dubrovčani su ih primili s povjerenjem, a Mlečani su to iskoristili da razgledaju grad i stvore plan za napad. Namjera im nije uspjela jer je sveti Vlaho obavjestio župnika katedrale svetog Stjepana o namjerama Mlečana prikazavši mu se kao sijedi starac duge brade s biskupskom kapom na glavi i štapom u ruci.

Osim što je postao zaštitnikom ovoga grada, često se spominjao u književnosti renesanse i baroka. Svugdje gdje su na tlu Dubrovačke Republike vladali knezovi građene su crkve svetog Vlaha i postavljeni njegovi kipovi.

Slika 12: Kip svetog Vlaha



Izvor: Ex. Po Aus, www.expoaus.org (18.02.2015.)

Svečanost svetog Vlaha održava se svake godine 03. veljače. Traje od blagdana Cvjetnice do prve sljedeće nedjelje. Nekoć bi se sedam dana prije i sedam dana poslije svečanosti iz tamnica puštali manje opasni zatvorenici. Vjernici iz udaljenim dubrovačkih mjesta se okupljaju u Dubrovniku u narodnim nošnjama. Nose oznake svojih crkava i kako dolaze pred crkvu svetog Vlaha posebnim se povijanjem barjaka, tako da njegovo platno ne dosegne pod, javljaju svecu zaštitniku. Ujutro je u crkvi svečana misa, a potom Ulicom od puča ide procesija svećenika i vjernika. Na ulice se iznose njegove relikvije, svete moći, bizantska kruna svetog Vlaha, sveta monstranca i Isusova pelena. Od spomenutih relikvija Dubrovčani su tijekom stoljeća uspjeli nabaviti glavu svetoga Vlaha, komad kosti iz grkljana, lijevu i desnu ruku. Ljudi prolaze Stradunom i potom se vraćaju u crkvu.

4.2.4.2. Dubrovačke ljetne igre

Dubrovačke ljetne igre su manifestacija koja se od 1950. g. održava svakog ljeta od prvih dana srpnja do kraja kolovoza. Osnivač i vlasnik ove neprofitne ustanove u kulturi je grad Dubrovnik. Nema stalni ansambl, nego se u ljetnim terminima unajmljuju glazbenici i glumci. U tom periodu skupljaju se umjetnici iz svih krajeva svijeta, a najboljim dostignućima u dramskom i glazbenom programu dodjeljuje se nagrada „Orlando“. Priredbe se održavaju na 33 otvorena scenska prostora u gradu, u izvornom ambijentu.

Dubrovačke ljetne igre učlanjene su u Europsku udrugu festivala i imaju status javne ustanove u kulturi. Izvori financiranja su državni proračun, proračun Dubrovačko – neretvanske županije, proračun Grada Dubrovnika, prihodi ostvareni vlastitom djelatnošću te prihodi od sponzorstva, zaklada, fondacija i donacija. U ovoj ustanovi zaposlena su 23 djelatnika te oko 200 sezonskih djelatnika i volontera.

Tradicionalni karakter Dubrovačkih ljetnih igara odredila u ponajprije djela Williama Shakespeara, ali i Goldonija, grčkih tragičara, Molierea, Corneillea i Goethea. Većinu predstava je izvodio Festivalski dramski ansambl sastavljen od najboljih hrvatskih glumaca, ali je bilo i gostujućih predstava koje su doprinosile ekskluzivnosti festivala. Glazbeni dio programa je na početku imao za cilj predstavljanje najboljih domaćih skladatelja, solista i orkestara, ali festival je već krajem pedesetih godina postao domaćinom najuglednijim solistima i ansamblima iz cijeloga svijeta. Visokoj kvaliteti

izvedbe u Dubrovniku doprinijela je funkcionalna upotreba atraktivnih i akustičnih građevina, pogotovo atrija Kneževa dvora.

4.2.4.3. Libertas film festival

Libertas film festival održava se od 2005. g., obično početkom srpnja. Na festivalu se prikazuju dugometražni igrani, dokumentarni te kratki filmovi nezavisnih produkcija, a bogati filmski program privlači sve veći broj filmofila, posjetitelja željnih kulture, ali i onih u potrazi za dobrom zabavom. Kroz program festivala se svake godine predstavljaju Hrvatskoj nepoznate kinematografije, kao što su filmovi iz Portugala, Norveške, Mađarske i Kube. Sve filmske projekcije odvijaju se pod dubrovačkim zvjezdanim nebom, na trgovima unutar gradskih zidina i na krovu tvrđave Revelin. Festival su do sada posjetili vrhunski filmski stručnjaci i filmske zvijezde poput Woodyja Harrelsona, Relje Bašića, Vinka Brešana i mnogih drugih.

4.2.5. Ambijentalni turistički resursi

Pod ambijentalnim turističkim resursima podrazumijevamo manje ili veće prostorne cjeline koje je stvorio čovjek svojim radom i umijećem, a koje po svom izgledu, tehnici izvedbe ili funkciji predstavljaju posebnu privlačnost za turiste.

Ovi resursi svojim estetskim svojstvima i znamenitošću rijetko samostalno djeluju na privlačenje turista, premda i na temelju toga često bilježe vrlo velik turistički posjet. Prema tome, kod uređenja prostora i u regionalnom planiranju treba voditi računa da ambijentalne vrijednosti imaju neposredno značenje za turističku posjetu (i moguću potrošnju) i da je stupanj njihove atraktivnosti vezan uz njihovu namjenu, individualnost i funkcionalnost.

Ambijentalni resursi nisu toliko značajni po pojedinačnim vrijednostima objekata već u najvećem broju slučajeva po estetsko – urbanističkom oblikovanju tog kompleksa. U turizmu su ambijentalni resursi vrlo značajni jer je dokazano turističkim naseljima koja njima raspoložuju omogućuju znatno duže sezonsko poslovanje.

4.2.5.1. Stradun (Placa)

Najpoznatiji ambijentalni resurs Dubrovnika je njegova glavna ulica Stradun. Ovaj naziv ulice je stanovita uvreda i za samu ulicu i za Dubrovčane. U prijevodu Stradun znači Uličetina, a taj naziv ulici su nadjenuli Mlečani.

Stradun je najomiljenije šetalište svih Dubrovčana, osobito mladih, i turista iz svih krajeva svijeta. Građen nakon velikog potresa 1667. g. u sklopu obnove grada Stradun je dobio svoje smireno i skromno lice. Prije potresa krasile su ga raskošne palače. Nakon potresa sve su kuće sagrađene prema projektu kojeg je odobrio Senat Republike. Sve kuće su gotovo jednakih fasada, jednake visine i sličnog rasporeda jer sve moraju imati nekoliko dućana u prizemlju. Ulica duga oko 300 metara započinje i završava Onofrijevim česmama (fontanama) koje su postavljene u tlocrtu Dubrovnika kao krajnje točke zamišljene crkve u kojoj velika fontana sa šesnaest isklesanih glava ima ulogu krstionice, a mala fontana pod zvonikom ulogu posude za svetu vodu. Fontane je izgradio Onofrio Jordanov u 15. st. O ondašnjoj teološkoj i ideološkoj težini vode najbolje govori to što s tih fontana nisu smjeli piti Židovi.

Slika 13: Stradun



Izvor: Hrvatska turistička zajednica, www.croatia.hr (09.02.2015.)

5. RETROSPEKTIVA TURISTIČKOG RAZVOJA DUBROVNIKA

5.1. Razvoj turizma do I. svjetskog rata

U razdoblju do I. svjetskog rata turisti su za vrijeme svog boravka u Dubrovniku boravili u hotelima, ali na dubrovačkom području su – prvenstveno radi turista – preuređivane već postojeće i otvarane nove gostionice. Cijene smještaja i prehrane u Dubrovniku bile su najviše u hotelu Imperial, koji je bio najbolji hotel na tom području. U jesensko – zimskoj sezoni 1904./1905. cijene smještaja i prehrane u tom hotelu – za kraći boravak – iznosile su 12,00 – 14,00 kn dnevno po osobi, a za dulje boravke cijene su utvrđivane pogodbom. Interes turista za taj hotel bio je sve izraženiji pa se zbog povećanja kapaciteta 1905. g. dogradio „treći pod“.

Najviše turista bilo je iz Austro – Ugarske, u sklopu koje se nalazio i Dubrovnik. Od tih turista, najveći ih je broj bio iz austrijskog dijela Monarhije, zatim iz susjednih pokrajina Bosne i Hercegovine koje su bile pod zajedničkom austro – ugarskom okupacijom i niz zemalja ugarskog dijela Monarhije. Svi turisti s prostora Austro – Ugarske Monarhije smatrali su se domaćim turistima. Takvih je, pored Hrvata, Srba, Slovenaca i Muslimana, najviše bilo iz Njemačke, Češke, Slovačke, Mađarske i Poljske. Od inozemnih turista najviše je dolazilo iz Francuske, Engleske, Italije i Rusije.

Najveći broj turista boravio je u Dubrovniku do tri dana. Dulje od toga boravili su uglavnom domaći turisti (s područja Austro – Ugarske monarhije). Turisti su za vrijeme svog boravka u Dubrovniku rado posjećivali otok Lokrum.

5.2. Razvoj turizma za vrijeme Jugoslavije

U tom razdoblju u Hrvatskoj se postupno počela prepoznavati korist od turizma pa je donesena zakonska regulativa s područja turizma i ugostiteljstva. Tadašnji hotelski kapaciteti su uglavnom bili u vlasništvu stranaca.

Nakon 1. Svjetskog rata dolazi do znatnog povećanja broja turista, najviše ih je bilo 70 – ih godina 20. st. Unatoč razvoju na valu masovnog turizma, Dubrovnik se afirmirao u elitnu destinaciju. Turizam je doživio snažan zamah s prosječno milijun turista godišnje, većinom domaćih, ali i onih iz Čehoslovačke, Austrije i Njemačke.

Uvedene su boravišne pristojbe, otvorene su mjenjačnice, izdavale su se turističke revije, a uspostavljene su i domaće i međunarodne zrakoplovne linije.

5.3. Razvoj turizma nakon raspada Jugoslavije

Ovo poglavlje obuhvaća razdoblje nakon 1945. g. i razdoblje Domovinskog rata. Godine 1950. utemeljen je festival Dubrovačkih ljetnih igara. Tijekom gospodarske ekspanzije 1960 – ih godina u Hrvatskoj su se počeli graditi mnogobrojni turistički objekti, marine, kampovi, pa i cijela turistička naselja, uglavnom na Jadranu. Važna godina za turizam je 1979., kada je na UNESCO – vu listu svjetske baštine, između ostalih, upisan Stari grad Dubrovnik. U drugoj polovici 80 – ih godina broj turističkih dolazaka je prešao 10 milijuna.

Tijekom Domovinskog rata, zbog ratne opasnosti i blokade prometnih veza prema primorskim krajevima, turizam je gotovo zamro, a u turističkim su se objektima smještali mnogobrojni prognanici iz svih krajeva Hrvatske i iz susjedne BiH. U razdoblju od 1990. do 1995. g. broj turističkih dolazaka je manji za čak 69,3% u odnosu na prethodne godine, dok je broj ostvarenih noćenja pao za 75%. Za vrijeme turističke sezone 1996. g. zabilježen je blagi porast turističkog prometa u odnosu na ratno razdoblje.

5.4. Današnji razvoj turizma

Danas je u Dubrovniku intenzitet turističkog prometa iznimno snažan u razdoblju od ožujka do početka studenog. Iz godine u godinu raste broj inozemnih, ali i domaćih turista. Na raspolaganju su im različiti smještajni objekti, od hotela s najviše smještajnih kapaciteta do visokokvalitetnog smještaja kod privatnih iznajmljivača u sobama i apartmanima, vilama, marinama, omladinskom hostelu i u kampu.

Dubrovnik je pretežito avio – destinacija, što znači da najveći broj turista dolazi zrakoplovima, od ožujka do studenog izravno iz gotovo pedeset europskih gradova. U strukturi posjetitelja danas su na prvom mjestu gosti iz Velike Britanije, nakon kojih slijede Francuzi, Španjolci i Nijemci, a bilježi se sve više turista iz Grčke, Turske i Skandinavije. Na upotpunjavanje strukture turista po zemljama podrijetla turistima iz zemalja poput Japana, Republike Koreje u posljednjih desetak godina utjecalo je uvođenje niskotarifnih zrakoplovnih linija i raznovrsnija ponuda jeftinijeg smještaja za

turiste niže platežne moći. S druge strane, razvojem krstarenja u Dubrovniku dolazi sve više turista veće platežne moći.

Osim što je vrlo važno odredište za brodove na kružnim putovanjima, omiljen je odabir i organizatorima kongresa. Također je uvršten među 10 najpopularnijih turističkih destinacija za 2010. g.

Tablica 3: Dolasci i noćenja turista u Dubrovniku

	DOLASCI			NOĆENJA
	domaći	strani	ukupno	
2012.	47.900	649.700	697.600	2.600.000
2013.	50.192	718.268	768.460	2.846.499
2014.	50.438	813.363	863.801	3.121.125

Prema: Turistička zajednica grada Dubrovnika, www.tzdubrovnik.hr (17.04.2015.)

O velikom turističkom prometu u Dubrovniku svjedoče i podaci u gornjoj tablici. Za primjer je uzeto razdoblje od 2012. do 2014. g. Vidljivo je da broj turista raste iz godine u godinu. Najveći broj turista čine strani turisti, ali i broj domaćih turista raste. U prva dva mjeseca 2015. g. Dubrovnik je posjetilo 19.999 turista, što je 9% više u odnosu na isto razdoblje 2014. g. U istom razdoblju ostvareno je 54.902 noćenja, što je na razini istog razdoblja prošle godine. Najviše je bilo domaćih turista te turista iz BiH, Republike Koreje, Japana, SAD – a, Velike Britanije, Njemačke, Albanije, Slovenije, Italije i Austrije.

5. VRSTE I OBLICI TURIZMA DUBROVNIKA

Prema trajanju boravka turista u Dubrovniku, turizam je i izletnički i boravišni. Izletnici su uglavnom turisti s brodova na kružnim putovanjima koji u Dubrovniku provedu manje od 24 sata. Kada turist pojedinac ili grupa ostvare tri ili više uzastopnih noćenja, tada je riječ o boravišnom turizmu.

To je i domaći i međunarodni turizam budući Dubrovnik posjećuju i turisti iz Hrvatske, ali i iz Velike Britanije, Francuske, Španjolske, Njemačke i drugih zemalja.

Radi se o turistima svih dobni skupina. U 2014. g. turisti u dobi od 21 – 30 g. ostvarili su porast od 21% u odnosu na 2013. g., od 31 – 40 g. 15%, od 41 – 60 g. 11%, od 0 – 12 g. 10%, kao i turisti od 13 – 20 g., a turisti u dobi preko 60 g. porast od 8% u odnosu na 2013. g.

6.1. Cruising turizam

Cruising turizam se u svijetu pojavio relativno kasno u odnosu na druge oblike turizma. Dubrovnik je peto omiljeno odredište Mediterana za putnike na kružnim putovanjima i nezaobilazan dio itinerera velikih svjetskih brodskih kompanija. Raspolaze dvjema lokacijama za prihvata brodova na kružnim putovanjima – to su sidrište ispred stare Gradske luke i luka Dubrovnik. Okolica i sam grad Dubrovnik pružaju brojne mogućnosti za organizaciju izletničkih programa za putnike na kružnim putovanjima. U ponudi su između ostalog poludnevni izlet na Stari grad, cjelodnevni izlet na Elafitske otoke, Mljet i mnogi drugi.

Postoje i određeni problemi cruising turizma na području Dubrovnika. Jedan od problema je loša suradnja između privatnog sektora (turističke agencije, pomorske agencije i drugi kreatori ponude u destinaciji) i javnog sektora (institucije koje reguliraju i upravljaju resursima). Rješenje tog problema vidi se u osnivanju Dubrovačkog upravljačkog centra za kružna putovanja koji bi uključivao relevantne subjekte iz svih područja uključenih u cruising turizam. Za brodove smještene u luci Dubrovnik velik je problem tijekom sezone transport putnika do Staroga grada. Iako udaljenost iznosi samo 3 km u ljetnim mjesecima zbog velikog broja putnika to putovanje traje i do 90 minuta. Problem je također i u lošoj kvaliteti ponude zbog čega je potrebno uspostaviti sustav kontrole cijene i kvalitete izletničkog programa. Asortiman ponude je uzak i neprimjeren, obuhvaća jeftine neoriginalne trendovske

proizvode, a nedostaju originalni lokalni suveniri. Prosječna potrošnja po posjetitelju je vrlo niska, tj. mnogo niža nego u konkurentskim destinacijama, a uzrok je upravo neprimjerena ponuda.

6.2. Kongresni turizam

Kongresni turizam jedan je od jačih oblika turizma na području Dubrovnika koji omogućuje produljenje sezone jer u proljetnom i jesenskom dijelu turističke godine Dubrovnik ugošćuje sudionike međunarodnih skupova i kongresa. Izvrsna ponuda za organizaciju kongresa i vrlo dugo iskustvo u ovom segmentu turističkog poslovanja čine ovaj grad najvažnijim kongresnim odredištem Hrvatske. Istraživanja posljednjih godina pokazuju da je Dubrovnik grad s najviše organiziranih kongresa, seminara i incentive – a u Hrvatskoj. Pokazatelji govore da su sudionici kongresa i organizatori uglavnom iz europskih zemalja. Najprivatljivije kapacitete za održavanje kongresa, seminara i godišnjih sastanaka imaju hoteli Dubrovnik Palace, Excelsior, Bellevue, Grand Villa Argentina, Grand hotel Park, Importanne Resort, Dubrovnik President, Valamar Lacroma Resort te Radisson Blu Resort & Spa koji posluju tijekom cijele godine. Dubrovnik se afirmirao kao vrhunski centar za kongrese od 150 do 700 sudionika, što ga svrstava u red najpoznatijih kongresnih gradova Europe. Dodatna atrakcija za sudionike skupova i kongresa je mogućnost organizacije poslovnih susreta u inspirativnim povijesnim prostorima, renesansnim palačama ili srednjovjekovnim tvrđavama.

Kongresni ured pri Turističkoj zajednici grada Dubrovnika organizatorima poslovnih sastanaka, kongresa i incentive – a osigurava pomoć i olakšava realizaciju njihovih projekata.

6.3. Kamping turizam

Na području Dubrovnika nalazi se kamp Solitudo koji zauzima površinu od 5 ha. Na navedenoj površini nalaze se 393 parcele. U ponudi kampa je smještaj u vrhunski opremljenim mobilnim kućicama za 1.000 osoba. 250 m od kampa nalazi se plaža, a od sadržaja koje turisti kampisti mogu koristiti tu su buffet u sklopu kampa, trgovine u blizini kampa, telefonske kabine i uslužni telefon za goste, vanjska kuhinja za goste. Po ponudi kampa vidljivo je da su gosti kampa između ostalih obitelji s djecom. Kamp

raspolože dječjim igralištem i bazenom za djecu i bazenom za odrasle. Na raspolaganju su također wellness centri u obližnjim hotelima Valamar Lacroma Dubrovnik i Valamar Dubrovnik President. 350 m od kampa nalaze se i teniski tereni. Kamp je prilagođen osobama s posebnim potrebama i omogućuje prihvat autobusa. U pojedinim zonama kampa dopušteno je držati pse.

Kamp je smješten u mirnom okruženju poluotoka Babin kuk, udaljen samo desetak minuta vožnje od Starog grada.

Osim spomenutog kampa, turisti se mogu smjestiti u kampovima Pod Maslinom i Polje.

Auto – kamp Pod Maslinom smješten je 11 km zapadno od Dubrovnika, u mjestu Orašac. Zauzima površinu od oko 2.500 m², odnosno 30 – 35 kampirnih mjesta pod stablima masline. Na tri minute udaljenosti od kampa nalaze se dvije plaže sa žalom i pristanište za čamce. Također se organiziraju dnevni izleti na otoke Lopud i Koločep.

6.4. Kulturni turizam

Dubrovnik je poznato kulturno središte u kojem se uz brojne izložbe, koncerte, kazališne predstave, razne festivale, ističu tradicionalne Dubrovačke ljetne igre u okviru kojih se na otvorenom prostoru odvijaju brojni koncerti i kazališne predstave. Treba spomenuti i Gradske zidine i utvrđenja grada koji su 1979. g. uvršteni na UNESCO – vu listu svjetske baštine. Zidine, brojne utvrde, palače, ljetnikovci i crkve čine Stari grad svjetski poznatom atrakcijom. Područje nekadašnje Dubrovačke Republike bilo je najvažniji centar renesansne i barokne književnosti na hrvatskom jeziku, a lokalni dijalekt je u većoj mjeri preuzet kao standardni književni jezik.

Među najvažnije kulturne institucije Dubrovnika ubrajaju se:

Dubrovački simfonijski orkestar – profesionalni glazbeni orkestar Grada Dubrovnika, glavni nositelj glazbenih zbivanja u Dubrovniku.

Dubrovačke ljetne igre - jedno od najznačajnijih kulturnih događanja u Dubrovniku, koje svake godine traje u periodu od 10. srpnja do 25. kolovoza.

Gradsko kazalište Marina Držića – osnovano krajem 2. svjetskog rata.

Libertas film festival – održava se tijekom ljeta, a prikazuju se igrani i dokumentarni filmovi nezavisnih produkcija.

Folklorni ansambl Lindo

Julian Rachlin i prijatelji – festival komorne glazbe koji se od 2000. g. odvija krajem ljeta na pozornici u atriju Kneževog dvora.

Re – Akcija – festival urbane kulture kojeg u ljetnim mjesecima organizira Udruga mladih Orlando.

Festival rane glazbe Dubrovnik

Musica Eterna Dubrovnik – međunarodni ciklus koncerata koji predstavlja domaće i svjetske renomirane umjetnike i nove glazbene nade.

6.5. Nautički turizam

Dubrovnik je odličan odabir za ljubitelje nautičkog turizma. Potražnja nautičara za Dubrovnikom kao nautičkom destinacijom je posljednjih godina naglo porasla. Turistima nautičarima se nudi usluga veza u marini sa svim pogodnostima, bilo da se moraju opskrbiti vodom, gorivom i namirnicama za nastavak plovidbe ili im je potreban neki od servisa. U dubrovačkoj marini moguće je osigurati i cjelogodišnji vez za nautičko plovilo. ACI marina Dubrovnik u Dubrovačkoj rijeci otvorena je tijekom cijele godine. Udaljena je od ulaza u luku Gruž oko 2 km te samo 6 km od stare gradske jezgre. Raspolaze s 450 vezova u moru i sa 110 mjesta za smještaj plovila na suhom. Također je odlično povezana redovitim autobusnim linijama sa centrom grada.

Broj dana boravka turista nautičara u Dubrovniku se najvećim dijelom odnosi na ljetne mjeseci, a iznosi u prosjeku 2,1 dan. Od stranih turista u Dubrovnik dolazi najviše Nijemaca i Talijana.

6.6. Ruralni turizam

Sela dubrovačkog zaleđa, smještena na zelenim padinama mediteranskog raslinja, s pogledom na Jadransko more, u svojim kamenim kućicama, gumnima, crkvicama i konobama kriju bogatstvo tradicije i naslijeđa. Turisti mogu vidjeti tamošnje narodne nošnje, naučiti pjesme i plesove, ali i kušati jela pripremljena od domaće uzgojenih proizvoda, maslinovo ulje, jaja te upoznati domaće životinje koje su atrakcija za gradsku djecu.

U nekima od dubrovačkih restorana pripremaju se međunarodna jela, a domaća jela pripremaju se pomoću plodova uzgojenih na ekološki očuvanoj zemlji, uz pomoć

tikvica iz Župe dubrovačke, kupusa iz Konavala, začinskog bilja iz Dubrovačkog primorja, patlidžana i rajčica iz dubrovačke okolice. Gastronomska ponuda dubrovačkih restorana je prilagođena različitim zahtjevima gostiju, od kojih neki žele kušati izvornu, narodnu hranu, a neki najsvježiju morsku ribu iz Jadranskih dubina, školjke i ostale slične delicije.

6.7. Zdravstveni turizam

Zdravstveni turizam jedan je od najstarijih specifičnih oblika turizma u Dubrovniku. Prva turistička kretanja u Dubrovniku su bila vezana uz liječenje, a i danas je ovaj oblik turizma sve važniji. Uz njega se razvija i moderni oblik medicinskog turizma. U prošlosti su posjetitelji uživali u blagoj klimi, suncu, kvaliteti zraka i ljekovitim učincima morske vode, a danas su u suvremeno opremljenim medicinskim objektima u mogućnosti dobiti vrhunsku medicinsku uslugu. U 19. st. su spoznaje o ljekovitosti vode iz termalnih i mineralnih izvora skrenule pozornost na mali mineralni izvor u Mokošici (današnje predgrađe Dubrovnika) na mjestu koje se po sumpornom i neugodnom mirisu izvorske vode zvalo Smrdečevo. Tamo je izgrađeno kupalište nazvano „Ljekovito kupalište jodne, sumporne i mrzle vode“, gdje je postojala mogućnost liječenja reumatizma, kožnih bolesti i kroničnih bolesti probavnog sustava.

S ciljem uvrštavanja Dubrovnika na kartu važnih središta medicinskog i zdravstvenog turizma u dubrovačkoj Općoj bolnici djeluje Centar izvrsnosti za minimalno invazivne spinalne zahvate. U tom centru internacionalni tim liječnika koristi inovativne tehnike u medicini kojima pacijente u vrlo kratkom roku rješava svih problema s kralježnicom te kroničnih bolova vrata i leđa koristeći minimalno invazivne kirurške zahvate.

U cilju proširivanja zdravstvenog turizma, ova bolnica uskoro očekuje potpisivanje ugovora o zdravstvenom zbrinjavanju putnika i posade s brodova na kružnim putovanjima.

7. PROBLEMI RAZVOJA TURIZMA I PROMETNE DOSTUPNOSTI

Do Dubrovnika se može doći koristeći zračni, cestovni i pomorski promet, ali ne i željeznički promet.

ZRAČNI PROMET – Geografski položaj Dubrovnika je takav da se tamo najbrže stiže koristeći zračni promet. Zračna luka Dubrovnik udaljena je od grada 20 – ak km. Nalazi se u Konavoskom polju, pored sela Ćilipi. Kod dolaska turista, za svaki redovni let postoji organiziran autobusni prijevoz do Dubrovnika. Kod odlaska turista, autobus polazi s autobusnog kolodvora 1,5 h prije za letove kompanija Croatia Airlines i Australian Airlines. Za sve ostale redovne letove autobus polazi s autobusnog kolodvora 2 h prije leta. Turisti dolaze u Dubrovnik zračnim prometom od ožujka do studenog izravno iz gotovo pedesetak europskih gradova, dok se zimi zračni promet odvija preko Zagreba.

Tijekom cijelog dana na raspolaganju turistima je i taxi služba na relaciji od zračne luke do grada. Cijena taxi usluge na toj relaciji je 200,00 – 235,00 kn, ovisno o dijelu grada u kojem je smješten hotel u kojem turisti odsjedaju.

CESTOVNI PROMET – Ukoliko turist do Dubrovnika putuje automobilom, iz središnje i zapadne Europe do Dubrovnika može stići na nekoliko načina:

IZ ZAPADNE EUROPE

1. Preko Rijeke – autocestom i kontinentalnom cestom Rijeka – Senj – Žuta Lokva – Gospić – Dugopolje (autocesta) – Vrgorac – Ploče - Dubrovnik.
2. Kombinacijom Jadranske magistrale i autoputa – Rijeka – Senj – Karlobag – Maslenica – Split (autocesta) – Makarska – Ploče – Dubrovnik.

Moguće su različite kombinacije korištenja obalne ceste i trase autoceste. Prednost odabire Jadranske magistrale je uživanje u primorskom pejzažu, a uz autocestu, koja prolazi kontinentalnim dijelom, krajolik je raznolik, ali ne manje atraktivan.

IZ SREDIŠNJE EUROPE

1. Preko Zagreba na relaciji Zagreb – Karlovac – Žuta Lokva – Gospić – Dugopolje (autocesta) – Vrgorac – Ploče – Dubrovnik. Navedeni pravac moguće je kombinirati s Jadranskom magistralom.

2. Preko Osijeka (preko Bosne i Hercegovine) na relaciji Osijek – Slavonski Brod (ili Brčko) – Sarajevo – Mostar – Metković – Dubrovnik / Sarajevo – Foča – Trebinje – Dubrovnik.

Vidljivo je da je cestovna povezanost Dubrovnika loša i kao takva je prepreka za veći broj međunarodnih linija. Dubrovnik je povezan s ostatkom Hrvatske isključivo preko Jadranske magistrale. Kako bi se poboljšala povezanost, potrebno je izgraditi brzu cestu do Dubrovnika. Putujući relacijama koje su gore navedene, gubi se mnogo vremena i prolazi se kroz drugu državu da bi se ponovo došlo u Hrvatsku. Autocesta od Ploča neće se spajati na Dubrovnik s obzirom na njegovo zemljopisno okruženje i mjere zaštite okoliša.

Osim automobilom, do Dubrovnika se može doći i autobusom. Autobusni kolodvor u Dubrovniku smješten je u Gružu u blizini luke. Uz informativni i prodajni ured, putnicima je na raspolaganju garderoba, taxi stajalište, prodajni kiosk, a u blizini kolodvora nalazi se i jedan od informativnih ureda Turističke zajednice Grada Dubrovnika. Uz međunarodne linije, postoje svakodnevne međugradske veze Dubrovnika sa svim većim gradovima u Hrvatskoj.

POMORSKI PROMET – Najpogodniji je put morem i to redovitom brodskom, odnosno trajektnom linijom. Dubrovnik je brodskim linijama odlično povezan s ostalim hrvatskim lukama i s lukom Bari u Italiji. Osim toga, Dubrovnik ima svakodnevnu brodsku vezu s obližnjim otocima (Koločep, Lopud, Šipan, Mljet) te sezonski s Korčulom i Lastovom.

U ljetnim mjesecima u Dubrovnik dolaze brojni veliki turistički brodovi koji su na kružnim putovanjima po Sredozemlju. Luku posjeti oko 1,2 milijuna putnika godišnje. Zadovoljavajućeg je kapaciteta i tehničke opremljenosti. Broj međunarodnih linija ipak je ograničen zbog loše cestovne povezanosti Dubrovnika s regijom, što ga čini lošom polaznom točkom za daljnji tranzit.

ŽELJEZNIČKI PROMET – U Dubrovnik se danas ne može doći željeznicom, iako je nekad i to bilo moguće. 15. srpnja 1901. g. otvorena je željeznička pruga Gabela – Zelenika, s odvojcima između Uskoplja i Gruža te Huma i Trebinja. Ta pruga je bila dio ondašnje južne mreže uskotračnih pruga što ih je potkraj 19. st. Austro – Ugarska počela graditi na području BiH. Te su pruge povezivale jadranske luke u Metkoviću, Gružu, Zelenici i poslije u Pločama s gradovima i mjestima u njihovu zaleđu i dalje s

prugama u srednjoeuropskim zemljama. 70 – ih godina Jugoslavija je zatvorila sve uskotračne željeznice, među kojima je bila i ona za Dubrovnik. Tako je 30. svibnja 1976. g. s kolodvora u Gružu popularni vlak „ćiro“ krenuo posljednji put. Trasa pruge vidljiva je i danas, a na pojedinim mjestima ju je zamijenio magistralni put. Trasa je vodila od Gruške luke preko Sustjepana i Šumetske doline do Brgata i dalje do Uskoplja u BiH. U Konavlima je išla preko Vojskog Dola, Mihanića, Zvekovice, Čilipa, Grude i Pločica sve do granice na Sutorini. Dubrovnik je danas jedini veći hrvatski grad koji nema željeznice iako se radi na projektu obnove i revitalizacije uskotračne pruge Gabela (Čapljina) – Trebinje – Dubrovnik - Zelenika koja bi ponovo željeznicom povezala Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku i Crnu Goru. Projekt provodi ekipa Anadola Agency (AA).

8. RECEPTIVNI KAPACITETI I TURISTIČKI RAZVOJ

Receptivni kapaciteti u Dubrovniku se prvi put spominju još u 16. st. kada se otvaraju prenoćišta. Prvi hoteli spominju se u 19. st. U tom stoljeću i u prvoj polovici 20. st. zgrađeni su monumentalni, elitni hoteli u stilu historicizma. Tada je po prvi puta uvedena suvremena organizacijska struktura (prijemni odjel, odjel hrane i pića, odjel domaćinstva). Za vrijeme Domovinskog rata mnogi receptivni kapaciteti su devastirani, došlo je do promjene vlasničke strukture i osipanja stručnih kadrova. Kasnije su neki od tih kapaciteta obnovljeni, obnovu još čeka hotel Belvedere.

Danas tijekom svog boravka u Dubrovniku turisti mogu biti smješteni u hotelima, apartmanima, malim obiteljskim hotelima, vilama, privatnom smještaju, kampovima i hostelu. Prema podacima dobivenim od strane Turističke zajednice grada Dubrovnika, Dubrovnik ima ukupno 35.775 ležaja, od čega 11 987 u hotelima. Ostali ležajevi se odnose na gostionice, hostel, kamp, kuće za odmor, marine, nekomercijalni smještaj, plovila i dr. Od ukupno 46 raspoloživih hotela na prostoru Dubrovnika 15 je hotela s 5 zvjezdica, 11 s 4 zvjezdice, 18 s 3 zvjezdice i 2 s 2 zvjezdice. U ovom radu izdvojiti će se samo neki od smještajnih objekata.

Hotel Hilton Imperial luksuzan je hotel s pet zvjezdica bogate povijesti i tradicije. Nalazi se na samom ulazu u staru gradsku jezgru. Originalno je sagrađen 1895. g., ali je bombardiran za vrijeme Domovinskog rata. U potpunosti je obnovljen 2005. g. U ponudi hotela je 139 vrhunski opremljenih soba, 8 prostranih apartmana i predsjednički apartman. Raspolaze i s restoranom, Wellness i Fitness centrom, šest dvorana za sastanke, Business centrom i konferencijskom dvoranom kapaciteta 260 sudionika.

Dubrovnik Palace hotel jedan je od najboljih hrvatskih resort hotela. Radi se o luksuznom hotelu s pet zvjezdica koji je dio grupacije Adriatic Luxury Hotels. Ovaj hotel dobitnik je prestižne turističke nagrade World Travel Awards kao vodeći hrvatski hotel i vodeći hrvatski Spa Resort čak dvije godine za redom. Raspolaze s 308 raskošnih spavaćih soba i apartmana s balkonima i pogledom na more, VIP krilom s privatnim ulazom za goste koji traže privatnost i izolaciju, Također ima pet restorana, četiri bara, Wellness & Spa centar, unutarnji i tri vanjska bazena, Starfish Kids Club, osam prilagodljivih dvorana za konferencije i sastanke kapaciteta do 1.000 sudionika. Udaljen je 4,5 km od Staroga grada i 22 km od dubrovačke zračne luke.

Excelsior Hotel & Spa luksuzni je hotel s pet zvjezdica koji također pripada grupaciji Adriatic Luxury Hotels. Smješten je u neposrednoj blizini stare gradske jezgre Dubrovnika s pogledom na Jadransko more. Raspolaže sa 158 luksuznih spavaćih soba i apartmana s pogledom na Stari grad, četiri restorana, Abakus piano barom, Spa & Wellness centrom i sa šest dvorana za sastanke kapaciteta do 650 delegata. Udaljen je svega 5 min pješice od Staroga grada i 18 km od zračne luke.

Grand Hotel Park hotel je s četiri zvjezdice smješten uz šetnicu kojom se može obići čitav zaljev Uvale Lapad. Hotel je u potpunosti renoviran i zadovoljava visoke standarde smještaja i usluge. Raspolaže sa 164 sobe u glavnoj zgradi i 78 soba u vilama Park i Maria. Posjeduje vlastiti parking, unutarnji i vanjski bazen s morskom vodom, Wellness i Spa centar, restoran i barove. Ima četiri nove vrhunski opremljene kongresne dvorane s različitim kapacitetima za kongrese i druge vrste skupova.

Hostel Cocoon nalazi se cca. 30 min pješice od stare gradske jezgre, do koje se može stići i redovnim javnim prijevozom za cca. 10 min. Nudi smještaj za 31 osobu u dvokrevetnim, trokrevetnim, četverokrevetnim i sedmerokrevetnim sobama. U prizemlju hostela nalazi se kuhinja i blagovaonica s TV – om.

Neke od vila koje su gostima na raspolaganju su Vila Curić, Villa Birimiša, Villa Doris i druge.

Od privatnog smještaja na raspolaganju su Vila Mali Raj, Apartman Sunset, Apartman Andrea, Apartman Anita i drugi.

Osim navedenog, na području Grada nalazi se mnogo restorana, konoba, barova, pizzerija i sl.

Turistima je na raspolaganju veliki broj smještajnih kapaciteta, što u samom Dubrovniku, što u bližoj okolini. Gotovo svi objekti oštećeni za vrijeme rata su obnovljeni, ostao je samo hotel Belvedere.

9. TURISTIČKO „SUTRA“ DUBROVNIKA (UMJESTO ZAKLJUČKA)

Dubrovnik kao turistička destinacija ima svoje prednosti i nedostatke. Bogat je kulturnom baštinom, što je uvijek privlačilo turiste pa je nesumnjivo da će tako i ostati. Velika prednost je i blizina Jadranskog mora čime se ne mogu pohvaliti mnogi gradovi. Tu su i manifestacije koje turisti redovito posjećuju i koje su poznate i izvan Hrvatske. Osim dosadašnjih manifestacija, postoji mogućnost i za organiziranje novih.

Međutim, veliki problem Dubrovnika kao turističke destinacije je nedovoljna turistička ponuda koju bi trebalo proširiti želi li destinacija i u budućnosti ostvarivati dobre turističke rezultate. Postoje mogućnosti za daljnji razvoj pojedinih oblika turizma, između ostalog cruising, nautičkog i kongresnog turizma. Bez obzira na dosadašnji razvoj pojedinih oblika turizma, Dubrovnik zbog nedovoljne turističke ponude zaostaje za konkurentnim turističkim destinacijama u kojima se više troši. Kako bi turizam Dubrovnika opstao, turisti će morati više trošiti, jer upravo turizam i adekvatna turistička ponuda donose najviše prihoda u Dubrovnik. Prihodi bi također trebali ostati u gradu kako bi se mogli uložiti u razvoj ponude.

Bez obzira na bogatu kulturnu baštinu koja će uvijek privlačiti turiste u Dubrovnik, prometna povezanost je prva stvar koja ih može demotivirati od posjeta ovom gradu. Za buduće povećanje turističkog prometa potrebno je osigurati veći broj vezova i poboljšati prometnu povezanost. Iako se autocesta od Ploča neće spajati na Dubrovnik, potrebno je izgraditi autocestu do Dubrovnika kojom bi se brže stiglo jer se putevima kojima se danas turisti kreću gubi dosta vremena. Tek kada se osigura bolja prometna povezanost, može se razmišljati o većem broju turista.

POPIS LITERATURE

- Bilen, M., **Turizam i okoliš**, Mikrorad, Zagreb, 2008.
- Bilen, M., **Turizam i prostor**, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006.
- Pirjevec, B., **Turizam – jučer, danas, sutra**, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2008.
- Prosperov Novak, S., **Volite li Dubrovnik?**, V.B.Z., Zagreb, 2005.
- Camping Adriatic, www.camping-adriatic.com (18.03.2015.)
- CroLinks, www.crolinks.com (11.03.2015.)
- Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr (17.04.2015.)
- Dubrovački muzeji, www.dumus.hr (19.03.2015.)
- Dubrovnik Photo Gallery, www.dubrovnikphotos.com (13.03.2015.)
- Dubrovnik Secrets, www.dubrovnik-secrets.com (13.03.2015.)
- Dubrovnik turist info, www.dubrovnik.turistinfo.com (18.03.2015.)
- Ex. Po Aus, www.expoaus.org (18.02.2015.)
- Hrvatska turistička zajednica, www.croatia.hr (09.02.2015.)
- Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, www.mint.hr (17.04.2015.)
- Poslovni dnevnik, www.poslovni.hr (13.02.2015.)
- Slobodna Dalmacija, www.slobodnadalmacija.hr (13.02.2015.)
- Strategija razvoja turizma Dubrovačko – neretvanske županije, www.edubrovnik.org (13.03.2015.)
- The best in Croatia, www.thebestincroatia.info (12.02.2015.)
- Turistička zajednica grada Dubrovnika, www.tzdubrovnik.hr (13.03.2015.)

POPIS TABLICA

Tablica 1: Podjela prirodnih turističkih resursa	5
Tablica 2: Podjela antropogenih turističkih resursa	11
Tablica 3: Dolasci i noćenja turista u Dubrovniku	31

POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1: Karta Dubrovnika	3
Slika 2: Arboretum Trsteno	8
Slika 3: Botanički vrt na Lokrumu	9
Slika 4: Park Gradac	9
Slika 5: Dubrovačke gradske zidine	12
Slika 6: Spomenik Ivana Gundulića	14
Slika 7: Skulptura Marina Držića	16
Slika 8: Knežev dvor	17
Slika 9: Palača Sponza	19
Slika 10: Katedrala	20
Slika 11: Crkva sv. Vlaha	21
Slika 12: Kip svetog Vlaha	25
Slika 13: Stradun	28